

УДК 620.178.3

МЕТОД ПРИСКОРЕНОЇ ОЦІНКИ ДОВГОВІЧНОСТІ І МЕЖІ ВИТРИВАЛОСТІ ДЕТАЛЕЙ МАШИН ПРИ РІЗНИХ РЕЖИМАХ НАВАНТАЖЕННЯ

Калінін Є.І., к.т.н., доц., Петров Р.М.

(Харківський національний технічний університет сільського господарства
імені Петра Василенка)

Пропонується новий метод прискореної оцінки довговічності і межі витривалості натурних деталей і конструкцій, що забезпечує необхідну точність (похибка не більше 2%) і стабільність оцінок втомної довговічності шляхом виключення систематичних і частково випадкових помилок експериментальних даних, отриманих при рівнях навантажень відповідних діапазону $10^5 \leq N \leq 10^7$ циклів навантаження [1]. Цей новий метод передбачає прискорене визначення параметрів функції прогнозу довговічності і межі витривалості за обраним законом розподілу, шляхом випробування на декількох рівнях навантаження (не менше трьох) при постійних значеннях амплітуди по п'ять-шість зразків до руйнування, для кожного рівня випробувань складається варіаційний ряд і визначаються медіанні значення довговічності або значення довговічності для заданої ймовірності руйнування, за результатами яких проводиться згладжування експериментальних даних графіко-аналітичним методом, заснованим на побудові графіка залежності виду:

$$\lg(\lg M_{\alpha}) = \frac{C}{\sqrt{\lg N}} + D\sqrt{\lg N}, \quad (1)$$

і обробці цих результатів методом найменших квадратів. При побудові графіка по осі ординат відкладається добуток величин $\sqrt{\lg N} \cdot \lg(\lg M_{\alpha})$, а по осі абсцис $-\lg N$ (де M_{α} – рівень навантаження, N – число циклів навантаження до руйнування).

В основу методу покладено математичну модель сімейства кривих втоми з різною ймовірністю руйнування [2]. Зокрема, при використанні закону розподілу Вейбулла маємо:

$$N_{(\gamma+z)} = A \left[-\lg(1 - \alpha_{\gamma z} + \frac{M_{\alpha\gamma}}{M_{\alpha\gamma}} a_{\gamma z}) \right]^{\beta}, \quad (2)$$

де: $N_{(\gamma+z)}$ – число циклів до руйнування на $(\gamma+z)$ -ому рівні навантаження; $M_{\alpha\gamma}$ – амплітудне значення навантаження на обраному (γ) -ому рівні навантаження; $M_{\alpha\gamma}$ – навантаження, що представляє собою різницю між обраним (γ) -им рівнем навантаження і фактичною межею витривалості деталей; A, β – параметри, які визначаються за результатами випробувань; $\alpha_{\gamma z} = M_{\alpha\gamma} / M_{\alpha(\gamma+z)}$ – відношення навантажень обраного (γ) -ого і $(\gamma+z)$ -ого рівнів навантаження.

В окремому випадку, коли $\alpha_{\gamma z} = \alpha_{\gamma} = 1 (z=0)$ вираз (2) перетворюється в:

$$N_{\gamma} = A \left[-\ln \left(\frac{M_{\alpha\gamma_0}}{M_{\alpha\gamma}} \right) \right]^{\beta} \quad (3)$$

Для визначення параметрів A, β використовуються вирази (1) і (2). У результаті їх перетворень отримаємо:

$$\beta = \frac{\lg [N_{\gamma} / N_{(\gamma+z)}]}{\lg \left[\frac{\ln \left(1 - \alpha_{\gamma z} + \frac{M_{\alpha\gamma_0}}{M_{\alpha\gamma}} \alpha_{\gamma z} \right)}{\ln (M_{\alpha\gamma_0} / M_{\alpha\gamma})} \right]} \quad (4)$$

$$A = N_{(\gamma+z)} \left[-\ln \left(1 - \alpha_{\gamma z} + \frac{M_{\alpha\gamma_0}}{M_{\alpha\gamma}} \alpha_{\gamma z} \right) \right]^{-\beta} \quad (5)$$

При визначенні параметра β слід застосовувати аналітичний або графоаналітичний метод. У першому випадку необхідно витримуватися критеріальна умова сталості параметра β при різних варіаціях $\alpha_{\gamma z}$, а в іншому випадку умовою є перетин в одній точці графіків залежності $\beta = f(M_{\alpha\gamma_0} / M_{\alpha\gamma})$ при різних варіаціях $\alpha_{\gamma z}$.

При прогнозуванні межі витривалості деталей і конструкцій при різних базах N_{δ} використовуються отримані значення параметрів $A, \beta, M_{\alpha\gamma_0}$ у виразі (2), який після перетворень має вид:

$$M_{-1}(N_{\delta}) = (M_{\alpha\gamma} - M_{\alpha\gamma_0}) \left\{ 1 - \exp \left[- \left(\frac{N_{\delta}}{A} \right)^{1/\beta} \right] \right\}^{-1} \quad (6)$$

Принципи пропонованого методу прискореної оцінки довговічності і межі витривалості можуть бути успішно застосовані і при інших законах розподілу.

Рекомендований метод апробований на експериментальних даних втомних випробувань натурних деталей і конструкцій при різних режимах їх навантаження, взятих з різних джерел. Цей метод дає суттєву економію часу і може бути рекомендований для контролю втомної міцності зразків металів і виробів машинобудування при прискорених випробуваннях.

Список використаних джерел

1. Калінін Є.І., Романченко В.М., Юр'єва Г.П. Формування умови стійкості лінійної системи при випадкових збуреннях її параметрів. Технічний сервіс агропромислового, лісового та транспортного комплексів. 2017. № 7. С. 100-108.
2. Калінін Є.І., Поляшенко С.О. Розв'язок статичної плоскої задачі теорії пружності для неоднорідних ізотропних тіл. Математичне моделювання. 2018. №2(39). С. 102-111